

Basílica de Santa Maria

Vilafranca del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Plaça de Jaume I, s/n

Coordenades:

Latitud: 41.34703
Longitud: 1.69731
UTM Est (X): 391017
UTM Nord (Y): 4578100

Classificació

Número de fitxa 08305-145
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Gòtic Medieval
Segle XIII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Observacions protecció: Pla Especial i Catàleg del Patrimoni 1988 (BCIL)
Número inventari Si:IPA 4918
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: Arquebisbat de Barcelona (C. Bisbe, 5 - Barcelona).
Fitxes associades:
[Llegenda del campanar](#)
Autor de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dl., 24/09/2007 - 02:00

Descripció

Basílica d'una sola nau de planta rectangular (33'9 x 14'8), dividida en cinc trams coberts amb volta de creueria, amb capelles laterals entre els contraforts. Coberta de teules àrabs a dues aigües. L'absis és de planta poligonal de set panys i contraforts interiors; amb la coberta de teules a set aigües. Capella del Sagrament de planta i cúpula el·líptiques amb sagristia de dues plantes adossada. Trobem contraforts de cantonada amb torres octogonals i finestrals apuntats a cada pany i coberta de pavelló
Campanar de cinc pisos coberts amb voltes nervades i escala de cargol. Agulla superior de dues plantes amb coberta de pavelló i campanes.

Després de la reforma de 1903, la façana principal, exceptuant detalls, va quedar com el projecte del segle XV. El portal és atrompetat i té un sòcol amb arcuació cega ornamental. Sobre d'aquest hi ha fornícules, a banda i banda, amb els corresponents dosserets, amb unes escultures sobre pedestals que representen Sant Antoni de Pàdua, Sant Pau apòstol, Sant Lluç evangelista i el profeta Jeremies. Són obra de l'escultor Atxé. Al timpà, hi ha la representació de la coronació de la Mare de Déu, esculpida per Alentorn. La part superior consta de muntants i arquivoltes, amb bordons, coronada per un gablet triangular. Entre aquest i l'arc, hi ha esculpida la figura del Pare Etern. Als angles del gablet, hi trobem figures d'àngels. Al frontal superior, destaca la rosassa de vidres de colors. Al damunt, hi ha l'escut de la vila esculpit. La façana acaba amb una decoració d'arquets cecs i a la part central, hi ha una creu de pedra. Queda flanquejada per dues torres acabades amb sengles campanars octogonals de coberta piramidal.

Hi ha una entrada lateral, per la plaça de Santa Maria, coneguda antigament com portal dels capellans. És de tradició romànica i es data a finals del segle XIII. És de ventall semicircular, enriquida per set arquivoltes, que descansen sobre columnes provistes d'escultures de fullaraca i bestiar. Destaca en el centre superior una petita escultura d'un àngel de mig cos. A les tres dovelles centrals hi ha pintada la crucifixió de Crist amb la Mare de Déu i el sol a la dreta i sant Joan i la lluna a l'esquerra. Sota les arcades es veuen personatges amb orles, possiblement siguin els apòstols. Foren descobertes l'any 1973.

La cripta està per sota el presbiteri, que resta per sobre del nivell general del temple. Antigament s'hi accedia per una escalinata frontal. Consta de dues voltes de carreus, de les que destaquen dues claus de volta de contorn rodó, una d'elles amb el tema de la resurrecció, on Crist està disposat triomfant sobre la tomba amb una creu a la mà i amb l'altra alçada, amb el cos parcialment cobert per una toga subjectada amb sivella. Dos soldats amb armadura a cada costat. A l'altra, el tema representat és una Pietat. La primera volta té dos arcs d'intersecció. La segona està rebaixada i sostinguda per vuit arcs radials.

L'orgue està situat al costat de l'epístola.

Història

Obra plantejada en el segle XIII; la primera pedra es va posar l'any 1285 i la consagració es va fer l'any 1484.

L'any 1558 es comencen les obres de la cripta que finalitzen l'any 1561. En aixecar el paviment del presbiteri per fer la cripta, es va trobar una caixeta de bronze amb relíquies de Sant Jaume Apòstol, Sant Llorenç màrtir i Sant Francesc. La importància parroquial i el seu continuat creixement fa que hi hagi reformes a cada segle. A principis del segle XVI, s'acaba la portalada de la façana principal amb una llotja d'estil renaixentista. L'any 1561 es construí la cripta que era anomenada capella fonda.

El fet més destacat del segle XVIII, és l'enfonsament de la volta, l'any 1753. Les obres de reconstrucció van durar fins l'any 1760 i el principal mestre d'obres fou Marc Trius de Vilafranca. A partir de 1871, s'inicien una sèrie de reformes per tal de recuperar l'aspecte gòtic de l'edifici, que les modificacions dels segles anteriors havien anat camuflant. El projecte de restauració s'encarregà a l'arquitecte Francisco P. de Villar. L'any 1903 es reconstrueix la façana principal i es substitueix la llotja renaixentista per una portada d'estil

gòtic, seguint l'estil del basament original, del segle XV. L'any 1920 aconsegueix la dignitat basilical del papa Benet XV.

El 6 d'octubre de l'any 1934 fou incendiada, causant diversos danys. La reconstrucció fou subvencionada pel Servei de Conservació de Monuments de la Diputació, qui envià l'arquitecte Jeroni Martorell. La façana, a imitació del segle XVI fou dissenyada per Josep Brugal, que es va fer càrrec de la direcció a partir de l'any 1942.

Bibliografia

CIRICI, A. i GUMÍ, Jordi (1974). L'art gòtic català, segles XIII i XIV. Edicions 62 Barcelona.

COY i COTONAT, Agustí (1909). Vilafranca del Penedès, su historia y monumentos. Impremta de Francisco J. Altés i Alobart. Barcelona.

MIRET i NIN, Montserrat (1987). La basílica de Santa Maria. Vilafranca del Penedès. Primer premi XV Concurs Sant Ramon de Penyafort de 1987. Museu de Vilafranca. Vilafranca del Penedès.

PLANAS, Mossèn Josep (1935). Notes històriques de Santa Maria de Vilafranca del Penedès. Impremta Renaixensa. Vilafranca del Penedès.

ROSSELLÓ i RAVENTÓS, Joan (1982). Vilafranca del Penedès, dins l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

ROSSELLÓ i RAVENTÓS, Joan (1986). L'Alt Penedès, dins l'Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya, vol. 2. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, pp. 208-248.

ROSSELLÓ i RAVENTÓS, Joan i altres (1986). Pla especial i catàleg del patrimoni històric, artístic i ambiental de Vilafranca del Penedès. Inèdit.

